Justitieutskottets betänkande

1978/79:28

med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till polisväsendet jämte motioner

ANDRA HUVUDTITELN

Polisväsendet

1. **Rikspolisstyrelsen.** Regeringen har i propositionen 1978/79:100 bilaga 5 (justitiedepartementet) under punkten B 1 (s. 28–31) föreslagit riksdagen att till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 180 451 000 kr., varav 10 647 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motion

I motionen 1978/79:1169 av Gösta Bohman m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om inrättande av ytterligare en polisskola (yrkande 6).

Utskottet

Regeringens förslag under förevarande punkt innebär en ökning av anslaget från 168 436 000 kr. för innevarande budgetår till 180 451 000 kr. för budgetåret 1979/80. Medel beräknas bl. a. för intagning av 800 aspiranter i polisskolan. Antalet aspiranter är lika stort som innevarande budgetår, och enligt departementschefen bör rikspolisstyrelsen för att få utrymme för detta antal aspiranter senarelägga viss annan utbildning. För fortsatt utbildning för att göra polisen bättre skickad att bekämpa den organiserade och den ekonomiska brottsligheten beräknas en ökning av utbildningsanslaget med sammanlagt 160 000 kr.

I motionen 1169 hemställs att riksdagen från regeringen skall begära förslag om inrättande av en ny polisskola.

I motiveringen till motionsyrkandet (motionen 1108) uppger motionärerna att utbildningskapaciteten vid polisskolan är otillräcklig för en önskvärd utbyggnad av antalet polismanstjänster med 300 tjänster per år. Även om antalet polismanstjänster inte ökas med 300 varje år torde enligt motionärernas mening lagstiftningen om rätt för småbarnsföräldrar till sex timmars arbetsdag samt det ökade antalet kvinnliga poliser leda till ett ökat utbildningsbehov. Antagningskapaciteten i den nya polisskolan bör enligt motionärernas mening vara så stor att sammanlagt 1 000 polisaspiranter fr. o. m. budgetåret 1980/81 årligen kan påbörja polisutbildning.

Polisens grundutbildning bedrivs vid polisskolorna i Ulriksdal och Solna. Grundutbildningen inleds med en grundkurs på 41 veckor vid polisskolan i Ulriksdal. Grundkursen följs omedelbart av två års s. k. alterneringstjänstgöring. Denna tjänstgöring innebär en introduktion i arbetet inom polisväsendet och fullgörs ett år vid kriminalavdelning och ett år vid ordningsavdelning. Ytterligare led i den reguljära polisutbildningen är assistent-, inspektörs- och kommissariekurser förlagda till polisskolan i Solna.

I sitt nyligen avlämnade betänkande (SOU 1979:6) Polisen har 1975 års polisutredning lagt fram förslag till ändrad uppläggning av polisutbildningen och samordning med den allmänna högskolan. Samordningen föreslås ske på det sättet att delar av undervisningen förläggs till universitet eller annan högskola och delar av polismansutbildningen får tillgodoräknas på vissa linjer vid den allmänna högskolan. Enligt utredningen bör man undersöka förutsättningarna för ett samordnat antagningsförfarande vid polisskolan och högskolan. Vidare föreslås att assistentkursen och en inspektörskurs utgår ur utbildningen samt att behovet av vidareutbildning tillgodoses genom funktionsinriktade specialkurser och reguljär vidareutbildning.

Polisutredningens betänkande remissbehandlas f. n.

Utskottet finner liksom departementschefen att det är angeläget att antalet vakanta polismanstjänster minskas. I detta syfte bör som en fortsättning på de extraordinära insatser i fråga om polisaspiranter som inletts under innevarande budgetår antalet aspiranter vid polisskolan som regeringen föreslår uppgå till oförändrat 800. Utskottet godtar även i övrigt regeringens medelsberäkning.

Frågan om utformningen av polisutbildningen övervägs f. n. på grundval av förslagen från 1975 års polisutredning. Utskottet förutsätter att de i motionen 1169 upptagna spörsmålen om utbildningens organisation och kapacitet kommer att prövas i detta sammanhang. Någon åtgärd från riksdagens sida är därför f. n. inte påkallad. Utskottet avstyrker bifall till motionen 1169 i nu aktuell del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *medelsberäkningen* med bifall till regeringens förslag till *Rikspolisstyrelsen* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 180 451 000 kr., varav 10 647 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
2. att riksdagen beträffande *en ytterligare polisskola* avslår motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 6).

2. **Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.** Regeringen har under punkten B 2 (s. 31–34) föreslagit riksdagen att till Polisverket: Inköp av motorfordon m. m. för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 40 411 000 kr., varav 28 086 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motion

I motionen 1978/79:855 av Håkan Winberg m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen under punkten B 2 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 220 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 40 631 000 kr., varav 28 086 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen (yrkande 3).

Utskottet

Regeringens förslag under förevarande punkt innebär en ökning av anslaget från 27 199 000 kr. för innevarande budgetår till 40 411 000 kr. för budgetåret 1979/80. Medel har bl. a. beräknats för inköp av en stabiliseringsutrustning till helikopter (110 000 kr.) samt för utbyte av en polisbåt och av fem terrängskoterpaket.

På förslag av regeringen i propositionen 1976/77:100 bilaga 5 anvisade riksdagen för budgetåret 1977/78 bl. a. medel för utbyggnad av personradiosystem i Malmö polisdistrikt. Samtidigt godkände riksdagen beställningsbemyndiganden avseende uppbyggnad av motsvarande personradiosystem i Stockholms och Göteborgs polisdistrikt. Bemyndigandena uppgick till högst 13 350 000 kr. för budgetåret 1978/79 och 8 575 000 kr. för budgetåret 1979/80. Departementschefen uppger nu att han mot bakgrund av de förslag till organisationsförändringar inom polisväsendet som föreslås av 1975 års polisutredning och de höga kostnader som numera redovisats för de aktuella radiosystemen stannat för att de anvisade medlen inte bör tas i bruk för den s. k. personradion. Departementschefen föreslår att de tidigare anvisade medlen 18 380 000 kr. i stället tas i anspråk för fullständigt genomförande i de tre nämnda polisdistrikten av det radiosystem – system 70 – som används i alla övriga polisdistrikt i landet. Utöver de tidigare anvisade medlen erfordras härför betalningsutfall på beställningsbemyndigandet om 8 575 000 kr.

I motionen 855 föreslås att anslaget under förevarande punkt ökas med 220 000 kr. Medlen bör enligt motionärernas mening användas för inköp av ytterligare två stabiliseringsutrustningar för helikopter. Motionärernas förslag överensstämmer med vad som yrkats från rikspolisstyrelsen.

Motionärerna hänvisar till att stabiliseringsutrustningen behövs för att öka flygsäkerheten under ambulansflygningar under mörka och svåra väderleksförhållanden. Enligt deras mening är det från humanitär synpunkt och från sjukvårdssynpunkt ytterst angeläget att de förbättrade säkerhetsanordningarna kan anbringas på samtliga tre helikoptrar såsom rikspolisstyrelsen föreslagit.

Utskottet har i det rådande budgetläget inte ansett sig kunna prioritera motionärernas önskemål framför andra angelägna resursbehov inom polisväsendet. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 855 i nu berörd del.

Utskottet godtar regeringens medelsberäkning.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:855 i denna del (yrkande 3) till *Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 40 411 000 kr., varav 28 086 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

3. **Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten B 3 (s. 35) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1979/80 till *Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.* anvisar ett förslagsanslag av 119 107 000 kr., varav 65 985 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

4. **Polisverket: Diverse utgifter.** Regeringen har under punkten B 5 (s. 36) föreslagit riksdagen att till Polisverket: Diverse utgifter för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 8 630 000 kr.

Motion

I motionen 1978/79:855 av Håkan Winberg m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen under punkten B 5 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 1 000 000 kr. sänkt förslagsanslag av 7 630 000 kr. (yrkande 1).

Utskottet

Regeringens förslag under denna punkt innebär en ökning av anslaget från 4 630 000 kr. för innevarande budgetår till 8 630 000 kr. för budgetåret 1979/80.

Från anslaget bestrids bl. a. vissa kostnader i samband med av polismyndighet föranstaltad inkvartering m. m. av utlänning på grund av åtgärd enligt utlänningslagen. För detta ändamål har anslaget enligt departementschefen belastats med drygt 7 milj. kr.

I motionen 855 yrkas att anslaget skall sänkas med 1 milj. kr. till 7 630 000 kr. Motionsyrkandet motiveras med att utredningar om utlänningars rätt att stanna kvar i riket kan antas komma att ske snabbare än tidigare.

Riksdagen beslöt år 1978 ändringar i utlänningslagen (prop. 1977/78:90, AU 30, rskr 358). Enligt den nya lagstiftningen, som trädde i kraft den 1 juli 1978, skall statens invandrarverk regelmässigt meddela beslut om förpassning samtidigt som beslut att vägra uppehållstillstånd. Polismyndighet har fått möjlighet att själv fatta beslut om verkställighet vid förpassning. Lagstiftningen syftade bl. a. till att förkorta väntetiderna i utlänningsärenden.

Enligt vad utskottet inhämtat har belastningen på anslaget när det gäller de i motionen 855 berörda kostnaderna ej minskat under sista halvåret 1978 i förhållande till tidigare år. Utvecklingen talar därför inte för att 1978 års lagstiftning inverkat på dessa kostnader på sådant sätt som förutsätts i motionen. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet bifall till motionen 855 i nu berörd del.

Utskottet godtar regeringens medelsberäkning.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:855 i denna del (yrkande 1) till *Polisverket: Diverse utgifter* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 8 630 000 kr.

5. **Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader.** Regeringen har under punkten B 6 (s. 36–45) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 2 883 632 000 kr., varav 663 235 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motioner

I motionen 1978/79:351 av Rune Torwald m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om snabb utredning och erforderligt lagförslag för att s. k. medborgarvittnen skall kunna användas vid polisförhör med anhållna eller häktade personer.

I motionen 1978/79:583 av Per Gahrton (fp) hemställs att riksdagen måtte besluta att hos regeringen anhålla om förslag till åtgärd i syfte att åstadkomma adekvata och humana regler för behandlingen av svårt synskadade personer i samband med gripande.

I motionen 1978/79:850 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om riktlinjer för åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten.

I motionen 1978/79:851 av Gudrun Sundström m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av reglerna i förundersökningskungörelsen angående polisförhör med barn under 15 år i enlighet med vad som anförs i motionen.

I motionen 1978/79:1169 av Gösta Bohman m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen uttalar att de s. k. Stockholmsförsöken med särskilda narkotikarotlar utvidgas till flera delar av landet (yrkande 2) och att riksdagen beslutar att till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 2 899 950 000 kr., varav 667 235 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen (yrkande 4).

I motionen 1978/79:1189 av Åke Polstam m. fl. (c) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen anhåller att regeringen prövar om det till de tjänster som inrättas för att bekämpa ekonomisk och organiserad brottslighet skall, efter viss polisiär utbildning, knytas jurister med särskild erfarenhet av associationsrättsliga frågor och ekonomer med särskild erfarenhet av skatte- och revisionsfrågor (yrkande 1).

I motionen 1978/79:1192 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten samt begära av regeringen att under vårriksdagen återkomma med förslag till åtgärdsprogram mot denna brottslighet.

Utskottet

Regeringens förslag under denna punkt innebär bl. a. inrättande av 130 nya polismanstjänster, varav 62 avses för övervakningsverksamhet, 63 för kriminalavdelningarna, 3 för polisstyrelsernas kanslier och 2 för polischefskarriären. Av de nya tjänsterna inom kriminalavdelningarna avses 33 tjänster för den särskilda verksamheten mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten och 15 för bekämpning av narkotikabrottsligheten. 15 tjänster skall användas för allmän förstärkning av kriminalavdelningarna med särskild inriktning på bekämpande av den tilltagande rån- och våldsbrottsligheten. Av tjänsterna för övervakningsverksamhet beräknas 15 för en fortsatt utbyggnad av kvarterspolisorganisationen.

Departementschefen uppger i propositionen att han avser att föreslå regeringen att inrätta särskilda brottsförebyggande rotlar i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i de 14 största av de övriga polisdistrikten. I regeringens förslag beräknas också medel för 150 nya tjänster för annan personal än polispersonal. Dessa tjänster är i första hand avsedda som ersättning för tjänster, inrättade på s. k. vakansmedel.

I motionen 1169 föreslås en höjning av anslaget under förevarande punkt så att polisväsendet kan tillföras medel för inrättande av 300 nya polismanstjänster. Motionärerna pekar i motionsmotiveringen (motionen 1108) på att de lokala polisorganisationerna begärt 1 542 nya polismanstjänster och att regeringens förslag sålunda ligger långt under vad som bedömts vara erforderligt på lokal nivå. För att utbyggnaden av polisens resurser skall kunna leda till minskad brottslighet och inte endast hålla jämna steg med brottsutvecklingen bör enligt motionärerna inrättas 300 nya polismanstjänster.

Statistiken över brott som kommit till polisens kännedom utvisar att den ökning av brottsligheten som fortgått under de senaste 20 åren generellt sett har avstannat under år 1978. Tendenser sådana som de vilka noterats för år 1978 har tidigare visat sig vara tillfälliga. Några slutsatser bör därför inte dras

av den senaste statistiken. Utskottet vill dock nämna att stöldbrotten visar en markant nedgång, som hänför sig till inbrottsstölder i Stockholm medan sådana stölder ökat i Göteborg och Malmö. Inbrott i skolor, bibliotek och daghem ökar också i hela landet (se brottsförebyggande rådets rapport 1978:2, Brottsutvecklingen, Lägesrapport 1978).

Som framgår av departementschefens uttalande krävs inom vissa områden, exempelvis när det gäller att bekämpa narkotikabrottsligheten samt den ekonomiska och den organiserade brottsligheten, omedelbart ökade insatser. Även i övrigt måste samhällets insatser mot brottsligheten hållas på en hög nivå. Utskottet delar med hänsyn härtill departementschefens uppfattning att en förstärkning bör ske av antalet polismanstjänster. Som utskottet ovan berört vid punkten 1 är antalet vakanta polismanstjänster stort, och utskottet har till avhjälpande härav tillstyrkt att 800 aspiranter tas in vid polisskolan under budgetåret 1979/80. Med hänsyn till framför allt vakanssituationen bör enligt utskottets mening antalet nyinrättade polismanstjänster begränsas i enlighet med regeringens förslag. Utskottet avstyrker bifall till yrkandet i motionen 1169 om inrättande av ytterligare polismanstjänster.

I motionen 1169 begärs också en utökning av verksamheten med särskilda narkotikarotlar. Enligt motionärernas mening bör verksamheten byggas upp med en stark inriktning på bekämpning av langarkedjor och narkotikasyndikat.

Narkotikabrottsligheten utgör som departementschefen anför ett synnerligen allvarligt samhällsproblem. I propositionen beräknas som ovan nämnts medel för 15 tjänster för kriminalpoliser som skall syssla med narkotikabekämpning. Medel beräknas också för 10 administrativa tjänster som skall användas för samma ändamål.

Verksamheten äger rum i särskilda narkotikarotlar. Sådana finns f. n. i 23 distrikt. Särskilda enheter för narkotikabekämpning finns också i de tre största storstädernas polisdistrikt. Narkotikarotels verksamhetsområde omfattar i regel ett län. Rotlarna har i allmänhet organiserats i de polisdistrikt inom länet som har den största kriminalavdelningen. I propositionen aviserar departementschefen att ytterligare två narkotikarotlar skall inrättas för budgetåret 1979/80 med placering i Göteborgs och Bohus län samt i Jämtlands län.

Genom förslagen i propositionen om särskilda insatser mot narkotikabrottsligheten möjliggörs sådana ytterligare satsningar som efterlyses i motionen. Yrkandet i motionen angående narkotikarotlar får därmed anses tillgodosett. Någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet är därför enligt utskottets mening inte påkallad.

I motionen 351 hemställs att riksdagen skall anhålla om en snabb utredning och lagförslag om medborgarvittnen vid polisförhör med anhållna eller häktade.

Ett system med avlönade vittnen, s. k. medborgarvittnen, finns sedan 1957

i Göteborgs polisdistrikt. Medborgarvittnena utses av kommunen som också utbetalar arvode för uppdraget. Vittnena tjänstgör företrädesvis vid förhör under förundersökning i brottmål och när personer, som har gripits eller omhändertagits, förs in i polisens lokaler.

En ordning med medborgarvittnen har också nyligen införts i Växjö polisdistrikt.

Frågan om en utvidgning av systemet med medborgarvittnen har vid flera tillfällen behandlats av riksdagen (se t. ex. JuU 1974:8, 1975:9, 1975/76:27). Riksdagen uttalade år 1974 att medborgarvittnesinstitutionen bör tas upp till prövning, varvid erfarenheterna från Göteborg borde beaktas.

I direktiven till 1975 års polisutredning uppdrogs bl. a. åt utredningen att undersöka möjligheterna att införa ett system liknande det i Göteborg även i andra polisdistrikt. I sitt betänkande (SOU 1979:6) Polisen uttalar polisutredningen att erfarenheterna från Göteborg får betecknas som positiva. Det viktigaste skälet för ett utbyggt system med medborgarvittnen är enligt utredningen att allmänheten därigenom får direkt insyn i polisverksamheten. En sådan insyn sägs vara ägnad att förebygga misstankar om fel eller försummelse från polisens sida i tjänsteutövningen. Utredningen anser sig inte ha tillräckligt underlag för att förorda att en organisation med särskilt avlönade medborgarvittnen skall finnas i hela landet. Innan slutlig ställning tas bör enligt utredningens mening försöksverksamheten byggas ut och utvärderas, varvid effekterna av verksamheten mera systematiskt bör analyseras. Utredningen föreslår en försöksverksamhet under två år.

Som framgår av det anförda har frågan om införande av medborgarvittnen i samtliga polisdistrikt i landet i enlighet med riksdagens tidigare uttalade önskemål undersökts av polisutredningen. Utredningens förslag remissbehandlas f. n. Vid sådant förhållande är någon åtgärd från riksdagens sida inte påkallad med anledning av motionen 351.

I motionen 851 begärs en översyn av förundersökningskungörelsens regler om polisförhör med barn under 15 år. Enligt motionärernas mening bör det vid en översyn eftersträvas att barn och ungdomar tidigt hindras från att begå brott. Åtgärderna bör, uttalar motionärerna, sättas in mot gruppen barn mellan 12 och 14 år, eftersom brottsdebuten oftast sker vid 12 år ålder. Motionärerna hänvisar till de särskilda insatser som gjorts vid polismyndigheten i Borlänge polisdistrikt, där ett intensifierat samarbete inletts med sociala myndigheter för att snabbt komma gärningsmän i lägre åldrar på spåren och för att klara upp brotten och vidta erforderliga åtgärder genom sociala myndigheter.

Enligt 15 § förundersökningskungörelsen (1947:948) får polisförhör hållas med barn under 15 år som misstänks för brott endast för att utreda om någon som uppnått 15 års ålder är delaktig i brottet, för att forska efter gods som åtkommits genom brott eller då det annars är särskilt viktigt att få uppgifter från barnet om gärningen och dessa uppgifter inte kan fås på annat sätt än genom förhör med barnet.

Rikspolisstyrelsen har den 7 december 1977 utfärdat anvisningar för förhör m. m. med barn (FAP 403-1). Anvisningarna har utarbetats i samråd med socialstyrelsen och skolöverstyrelsen.

I anvisningarna ges regler för förhör och frågor samt om hämtning och rätten att närvara vid förhör. Av anvisningarna framgår bl. a. att det ankommer på de barnavårdande myndigheterna att utreda de närmare omständigheterna kring brott som begåtts av barn under 15 år, främst när det gäller de sociala förhållandena och barnets delaktighet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av insatser för att förhindra fortsatt brottslighet hos ungdomar under 15 år. I detta sammanhang är naturligtvis ett intensivt samarbete mellan polisen och de barnavårdande myndigheterna mycket angeläget. Hithörande frågor har i olika sammanhang behandlats av bl. a. brottsförebyggande rådet (BRÅ). Se t. ex. BRÅ-rapport 1977:6 Handläggning av ungdomsmål II, som utarbetats av BRÅ:s arbetsgrupp för barn- och ungdomsfrågor.

Utskottet vill i fråga om samhällets insatser för unga också erinra om att regeringen under innevarande riksmöte väntas lägga fram förslag till lagstiftning grundad främst på socialutredningens betänkande (SOU 1977:40) Socialtjänst. Som ett led i arbetet härpå har regeringen i remiss till lagrådet den 18 december 1978 lagt fram förslag till lag med särskilda bestämmelser om vård av unga. Lagen reglerar i princip förutsättningarna för vård av den unge utan dennes eller föräldrarnas samtycke.

Som framgår av det anförda ger reglerna i förundersökningskungörelsen om förhör med barn under 15 år och rikspolisstyrelsens anvisningar redan nu utrymme för samarbete mellan polis och barnavårdande myndigheter i linje med vad som förordas i motionen. Frågan om sådant samarbete och andra insatser för att förebygga lagöverträdelser bland barn och ungdom är fortlöpande aktuell bl. a. hos BRÅ. Andra sociala insatser kommer att beröras i förestående lagstiftningsarbete. Med hänsyn till det anförda erfordras enligt utskottets mening inte något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen 851.

I motionerna 850, 1189 och 1192 framställs yrkanden som berör samhällets åtgärder mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten. Yrkandet i motionen 850 innebär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om riktlinjer för åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Önskemålet i motionen 1189 (yrkande 1) går ut på att regeringen skall pröva om det till de tjänster som inrättas för att bekämpa ekonomisk och organiserad brottslighet skall, efter viss polisiär utbildning, knytas jurister med särskild erfarenhet av associationsrättsliga frågor och ekonomer med särskild erfarenhet av skatte- och revisionsfrågor. Enligt motionen 1192 bör riksdagen ge regeringen till känna vad som anförs i motionen om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten samt begära att regeringen under vårriksdagen återkommer med förslag till åtgärdsprogram mot denna brottslighet.

Frågan om samhällets åtgärder mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten har under senare år kommit alltmera i blickpunkten. Beträffande statsmakternas ställningstaganden hittills hänvisar utskottet till riksdagsbehandlingen åren 1977 och 1978 av regeringsförslag och motioner (JuU 1977/78:16, prop. 1977/78:100 bil. 5 s. 55 ff. och s. 72 ff., JuU 1977/78:27 och JuU 1977/78:30).

Stor samstämmighet råder om att den ifrågavarande brottsligheten utgör ett mycket allvarligt samhällsproblem, och under den senaste tiden har kraftiga insatser gjorts för att på olika sätt möta denna brottslighet. Inom justitieutskottets beredningsområde har vid sidan av åtgärder för resursförstärkningar, organisatoriska ändringar och närmare samverkan mellan olika myndigheter också uppmärksammats behovet av särskild utbildning för att uppdaga, utreda och lagföra dessa typer av brottslig verksamhet. Särskilda utbildningsinsatser har genomförts för poliser och åklagare; ytterligare sådana planeras för dessa personalkategorier liksom inom domstolsväsendet.

Det pågår också en bred översyn av lagstiftningen på området. Härvid faller en central uppgift på den organisation som för ändamålet byggts upp inom BRÅ. Den består i huvuddrag av en styrgrupp med parlamentariskt inslag och tre särskilda arbetsgrupper. I arbetsgrupperna ingår företrädare för berörda myndigheter och andra experter. Lagstiftningsåtgärder mot sådana förfaranden som det här är fråga om är också aktuella i många andra sammanhang. Utskottet lämnar vissa uppgifter härom i ett senare avsnitt.

I årets budgetproposition återkommer departementschefen till frågan om åtgärder mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten bl. a. vid behandlingen av anslagen till BRÅ (s. 26), till polisväsendet (s. 31 och 41–55) och till åklagarväsendet (s. 53 och 54). I anslutning till den verksamhet som bedrivs inom BRÅ uttalar departementschefen att den är mycket angelägen och bör ges hög prioritet. Över lag innebär förslagen i budgetpropositionen för det kommande budgetåret en vidareutveckling och fortsatt utbyggnad av de satsningar mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten som inleddes budgetåret 1977/78.

För polisväsendets del förordas i propositionen ett betydande tillskott av tjänster för att bekämpa den ifrågavarande brottsligheten.

F. n. finns 55 polismanstjänster för ändamålet. De fördelar sig med 5 vid rikskriminalen, 23 vid skatte- och spaningsrotlarna i Stockholms polisdistrikt samt 15 resp. 12 vid bedrägerirotlarna i Göteborgs och Malmö polisdistrikt. Organisationen föreslås nu bli förstärkt med 33 nya polismanstjänster och 7 administrativa tjänster och kommer således att omfatta sammanlagt 95 tjänster. Samtidigt tillförs också Sundsvalls polisdistrikt särskilda resurser. Efter denna utbyggnad skulle enheterna för bekämpande av den ekonomiska och den organiserade brottsligheten omfatta följande antal polismanstjänster: rikskriminalen 10, Stockholms polisdistrikt 34, Göteborgs polisdistrikt 22, Malmö polisdistrikt 18 och Sundsvalls polisdistrikt 4. Organisationen har

därmed tillförts hela det antal polismanstjänster som rikspolisstyrelsen har beräknat för ett inledningsskede. I samband med att regleringsbrev utfärdas kommer departementschefen, enligt vad han uppger i propositionen, att överväga om särskilda enheter för verksamheten skall inrättas i de berörda distrikten.

I anslutning till att den nu angivna organisationsfrågan övervägs bör enligt förslaget i motionen 1189 närmare prövas om det till en del av de tjänster som inrättas borde rekryteras personer med annan bakgrund än polisutbildning. Motionärerna anser att det skulle vara av värde att till sådant spaningsarbete som det här gäller knyta jurister med särskild erfarenhet av associationsrättsliga frågor eller ekonomer med erfarenhet av skatte- och revisionsfrågor. Sådana tjänstemän torde enligt motionärerna behöva viss kompletterande polisiär utbildning.

När det gäller rekryteringen till tjänsterna för bekämpande av den ekonomiska och den organiserade brottsligheten framhåller departementschefen i propositionen att det här många gånger rör sig om en ytterst komplicerad utredningsverksamhet och att tjänsterna därför måste besättas med väl meriterade tjänstemän. Härvidlag hänvisar departementschefen bl. a. till pågående och planerad utbildningsverksamhet. Han erinrar vidare om att en särskild arbetsgrupp (SAMEB) – med företrädare för riksåklagaren, riksskatteverket, rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen och riksbanken – bl. a. utreder frågan om användningen av extern arbetskraft för ändamålet, i första hand fristående revisorer.

Frågan om s. k. direktrekrytering av personal för utredning av skattebrott och vissa ekonomiska brott behandlas av 1975 års polisutredning i betänkandet (SOU 1979:6) Polisen. Utredningen uttalar bl. a. att det inte bör föreligga något hinder mot att t. ex. juridiskt eller ekonomiskt utbildad personal anställs av rikspolisstyrelsen eller av de största polismyndigheterna som experter för att medverka vid de enheter som handlägger utredningar rörande ekonomisk brottslighet. Utredningen finner det tvärtom tänkbart att en sådan anordning skulle utgöra ett verkningsfullt medel i brottsbekämpandet. Samtidigt framhåller utredningen att det från effektivitetssynpunkt ofta torde vara en fördel om man för särskilt kvalificerade specialuppgifter på området kan anlita de utomstående specialister som är bäst skickade för de speciella uppgifter som aktualiseras från tid till annan.

Av det anförda framgår att det av motionärerna väckta spörsmålet om rekrytering av personer med annan bakgrund än polisutbildning på olika sätt är aktualiserat i regeringens kansli. Utskottet förutsätter att den prövning som motionärerna förordat kommer att ske i anslutning till de överväganden som departementschefen avser att göra i samband med att regleringsbrev utfärdas. Något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen 1189 i här behandlad del erfordras därför inte.

I motionen 850 lämnas olika exempel på den brottslighet som enligt motionärerna bör bekämpas inom ramen för samhällets åtgärder mot den

ekonomiska och den organiserade brottsligheten. Det är här bl. a. fråga om olika aktiebolagsrättsliga transaktioner, olika former av skatte-, uppbörds- och valutabrott, tvivelaktiga fastighetsaffärer innefattande åsidosättande av lagfartsplikten, sådan brottslighet som häleri, koppleri och dobbleri liksom brott mot arbetsmiljö- och miljöskyddslagstiftningen.

Enligt motionärerna krävs från statsmakternas sida åtgärder på en bred front mot den aktuella brottsligheten. Särskilt måste åtgärder sättas in på skatteområdet. Här efterlyser motionärerna bl. a. en generalklausul mot skatteflykt och ökade resurser åt skattemyndigheterna. Motionärerna förordar också skärpningar när det gäller valutakontrollen och olika åtgärder inom det associationsrättsliga och det konkursrättsliga området, t. ex. lagstiftning om näringsförbud och konkurskarantän. Allmänt efterlyses förbättrat samarbete mellan olika berörda myndigheter. Motionärerna förespråkar också införande av ekonomiska sanktioner i form av företagsböter. Vidare förs fram önskemål rörande uppbyggnaden av organisationen för att utreda och beivra den ekonomiska brottsligheten. Motionärerna understryker att den ekonomiska brottsligheten medför en allvarlig fara för att samhällssolidariteten undergrävs.

Liknande tankegångar förs fram i motionen 1192. Motionärerna pekar bl. a. på att utvecklingen av den aktuella brottsligheten leder till en dålig skattemoral; "det kvittolöst utförda arbetet upplevs till slut som legalt". På grund av brottslighetens karaktär behövs enligt motionärerna en mer målmedveten inriktning av åtgärderna och över huvud taget en större satsning på bl. a. den polisiära verksamheten för att beivra skattebrottsligheten.

I anslutning till önskemålen i motionerna 850 och 1192 vill utskottet till en början erinra om de satsningar på bl. a. den polisiära sidan mot den organiserade och den ekonomiska brottsligheten som utskottet beskrivit i det föregående. Dessa satsningar innebär bl. a. en utökning av antalet tjänster för denna verksamhet från 20 för budgetåret 1977/78 till sammanlagt 95 för det kommande budgetåret. Som tidigare anförts riktas samtidigt uppmärksamheten kontinuerligt mot sådana frågor som rekrytering och utbildning samt samordning mellan polisens och andra myndigheters verksamhetsområden. I det sistnämnda hänseendet kan utskottet tillägga att den förut nämnda SAMEB-gruppen har som en huvuduppgift att föreslå förbättringar i fråga om samordningen på central, regional och lokal nivå mellan polis-, åklagar-, skatte- och tullmyndigheter samt riksbanken. Gruppen räknar med att redovisa sitt uppdrag under våren 1979. Vidare bör nämnas att en särskild arbetsgrupp (SPANEK) tillsattes inom rikspolisstyrelsen år 1978 med uppgift att utarbeta förslag till metoder vid spaning rörande ekonomisk brottslighet. Också denna grupp räknar med att redovisa resultatet av sitt arbete under första halvåret 1979. I sammanhanget bör vidare nämnas att riksåklagaren har tillsatt en arbetsgrupp för uppföljning av åklagarnas verksamhet i fråga om kvalificerad ekonomisk brottslighet (se JuU 1977/78:16 s. 8).

När det gäller skatte- och kontrollväsendet kan erinras om den nya, effektivare taxeringsorganisation som genomförs i år och som bl. a. innebär väsentliga personalförstärkningar. I fråga om skatteprocessen vill utskottet nämna ett förslag rörande förtursregler i vissa skattemål som utarbetats inom BRÅ (PM 1978:6) och överlämnats till budgetdepartementet. Proposition i ärendet beräknas bli förelagd riksdagen under innevarande riksmöte. Vidare skall erinras om resultatet av arbetet inom utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen. På grundval av förslag som lagts fram av utredningen har antagits bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen samt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter. Som ett ytterligare led i sitt arbete har utredningen nyligen lagt fram ett förslag om förlängning av preskriptionstiden för det allmännas fordringar på skatter, tullar och avgifter (SOU 1978:87) Lag om preskription av skattefordringar m. m. Enligt tilläggsdirektiv (Dir. 1978:60) till utredningen fortsätter dess arbete bl. a. med inriktning på en enhetlig kontrollag för hela skatteområdet och på en översyn av reglerna om solidariskt betalningsansvar på skatte- och avgiftsområdet. Sverige har också tagit en aktiv del i det internationella samarbetet på detta område. Ett första resultat härav är de tilläggsprotokoll till konventionerna om utlämning och inbördes rättshjälp som utarbetats inom Europarådet. Genom tilläggsprotokollen blir konventionerna i princip också tillämpliga på skatte- och valutabrott, se prop. 1978/79:80 och JuU 1978/79:18. I fråga om valutabrottsligheten skall pekas på arbetet inom kommittén (E 1977:03) med uppdrag att utreda med valutaregleringen sammanhängande spörsmål. I uppdraget ingår bl. a. en översyn av valutaregleringen med sikte på förebyggande och beivrande av överträdelser och kringgående av bestämmelserna. Det gäller här bl. a. möjligheterna till effektivare kontroll av olika skentransaktioner. I sammanhanget kan vidare erinras om att civilutskottet i sitt betänkande CU 1978/79:25 uppmärksammar organisationen av exekutionsväsendet och dess möjligheter att utföra ålagda uppgifter. Härvidlag påpekar civilutskottet bl. a. att exekutionsväsendet i sitt arbete möter såväl kvalificerad ekonomisk brottslighet och skatteflyktsförsök som sociala tragedier. Enligt civilutskottets uppfattning är det väsentligt att det finns personella möjligheter att i båda fallen – trots skilda målsättningar – handla effektivt och rationellt. I anslutning härtill uttalar civilutskottet att de berörda målsättningsfrågorna bör ägnas ytterligare uppmärksamhet samt att därefter resultatet av övervägandena bör redovisas för riksdagen. I fråga om skatte- och kontrollväsendet vill justitieutskottet till sist nämna tanken på införande av en generalklausul mot skatteflykt. Utskottet vill här hänvisa till skatteutskottets betänkande SkU 1978/79:12 med anledning av motioner i ämnet. Det skall tilläggas att, enligt vad justitieutskottet inhämtat, man inom budgetdepartementet f. n. arbetar på ett förslag till generalklausul mot skatteflykt med sikte på remiss till lagrådet senare under våren 1979.

I fråga om lagstiftningsåtgärder på övriga områden av intresse kan här

nämnas arbetet inom förmögenhetsbrottsutredningen (Ju 1976:04) som gäller bl. a. straffbestämmelserna mot bedrägeri och ocker samt översynen inom prostitutionsutredningen (S 1977:01) och 1977 års sexualbrottskommitté (Ju 1977:03) som tar sikte på bl. a. sexklubbarnas verksamhet och straffbestämmelserna mot koppleri. Förberedelsearbetet i justitiedepartementet på en remissbehandling av betänkandet (Ds Ju 1978:5) Företagsböter pågår. (Jfr JuU 1978/79:9 och prop. 1978/79:100 bil. 5 s. 10.) Enligt vad utskottet inhämtat kommer betänkandet jämte förslag till lagtekniska lösningar att sändas på remiss inom den närmaste tiden.

Inom ramen för BRÅ:s översyn av lagstiftningen mot organiserad och ekonomisk brottslighet har nyligen lämnats förslag till lagstiftning mot häleribrottsligheten (PM 1978:1) Sakhäleri m. m. och mot den illegala spelklubbsverksamheten (PM 1979:4) Dobbleri. Proposition med förslag till lagstiftning rörande sakhäleri m. m. har aviserats till innevarande riksmöte. I sitt arbete har BRÅ vidare lagt fram olika förslag som gäller revisorers verksamhet och som är riktade mot att förebygga vissa missbruk av aktiebolagsformen, (PM 1978:2) Revisors verksamhet och (PM 1979:5) Aktiebolagslagen – förstärkt skydd för det bundna kapitalet, m. m. Slutligen kan nämnas en promemoria med förslag till ändrade regler för åtalsprövning vid brottet vållande till kroppsskada som nyligen lagts fram (PM 1978:7). Promemorian, som gäller den straffrättsliga bedömningen av olycksfall i arbetslivet, behandlas närmare i utskottets betänkande JuU 1978/79:29. BRÅ:s lagstiftningsöversyn fortsätter enligt riktlinjer som förut antagits, se JuU 1977/78:30, prop. 1978/79:100 bil. 5 s. 24–26 och BRÅ PM 1978:5. Här kan särskilt nämnas översyn rörande beskattningen i samband med internationella transaktioner, rörande kringgåendemetoder i allmänhet och rörande miljöbrotten.

På det konkursrättsliga området har riksdagen f. n. att pröva de förslag till ändringar i konkurslagen m. m. som lagts fram i prop. 1978/79:105. I propositionen framhålls vikten av att själva konkursförfarandet utformas med sikte på att väsentligt förbättra möjligheterna att uppdaga och beivra den betydande brottslighet som förekommer i samband med konkurser. Förslag läggs fram i detta syfte. Vidare föreslås bl. a. skärpningar i bestämmelserna om konkursgäldenärs rörelsefrihet och om tvångsmedel mot denne. Ytterligare förslag i samma riktning, bl. a. rörande näringsförbud (s. k. konkurskarantän), har nyligen lagts fram av konkurslagskommittén i betänkandet (SOU 1979:13) Konkurs och rätten att idka näring.

På fastighetsrättens område kan erinras om de år 1978 vidtagna ändringarna i jordabalkens regler om hyra, som bl. a. innefattade skärpta straffbestämmelser som ett led i åtgärderna mot den s. k. svarta handeln med bostadslägenheter (prop. 1977/78:175, CU 1977/78:32). Här kan också nämnas att bestämmelserna om tillståndskrav vid förvärv av hyresfastighet och om lagfartsplikt har setts över av en arbetsgrupp i justitiedepartementet. Arbetsgruppen har lagt fram förslag till skärpta bestämmelser i skilda

avseenden (Ds Ju 1978:7). En proposition i ämnet har aviserats till innevarande riksmöte.

Den rad av skilda åtgärder som enligt vad nu angetts har vidtagits och planeras är enligt utskottets mening – liksom de önskemål som förts fram i de föreliggande motionerna – uttryck för en berättigad oro inför utvecklingen av den ekonomiska och den organiserade brottsligheten. Oro inger också den motionsvägen uppmärksammade företeelse som går under benämningen "det kvittolösa samhället". I linje med önskemålen i motionerna finner utskottet, liksom tidigare då ämnet varit aktuellt, angeläget understryka vikten av att samhället sätter in kraftfulla åtgärder på en bred front för att möta den ekonomiska och den organiserade brottsligheten. Sådana åtgärder har – och detta bör med anledning av motionerna särskilt understrykas – kommit till stånd framför allt efter regeringsskiftet hösten 1976. Det inledda arbetet, både inom utskottets beredningsområde och utanför det, måste enligt utskottets mening fullföljas med all kraft. Härvidlag ges det i motionerna förslag och tankegångar värda beaktande. Enligt utskottets mening finns det emellertid all anledning anta att sådana uppslag som förts fram i motionerna kommer att tas till vara – i den mån det inte redan skett – utan att riksdagen tar något särskilt initiativ med anledning av motionerna. Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionerna 850 och 1192.

I motionen 583 efterlyses regler för behandlingen av svårt synskadade personer i samband med gripande. Enligt motionären kan det förekomma att svårt synskadade personer behandlas och placeras som om de inte var synskadade, t. ex. i polisens fyllericeller. Motionären anför att problemet för en svårt synskadad människa i en sådan situation är av helt annan art än problemen för en icke synskadad person.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från rikspolisstyrelsen *(bilaga 1)*. De synskadades riksförbund har beretts tillfälle att yttra sig över motionen men avstått från att avge yttrande.

Som motionären också framhåller saknas särbestämmelser som reglerar förfarandet då synskadade personer grips eller omhändertas av polisen. Särbestämmelser saknas f. ö. också i fråga om behandlingen av intagna i kriminalvårdsanstalt.

De allmänna bestämmelser som reglerar polisverksamheten inrymmer emellertid – i enlighet med vad som närmare framgår av rikspolisstyrelsens remissyttrande – skyldighet för polisman att vid ingripanden mot svårt synskadade eller personer med andra handikapp visa den hänsyn som föranleds därav. Utskottet vill särskilt peka på bestämmelserna i 7 § polisinstruktionen om polismans uppträdande.

Som framhålls i rikspolisstyrelsens yttrande är en svårt synskadads problem i samband med frihetsberövande i mångt och mycket förbundna med själva synskadan. Polisen har enligt vad ovan sagts en självklar

skyldighet att vid behandlingen av synskadad ta särskild hänsyn till hans handikapp. Därutöver finns det som rikspolisstyrelsen framhåller tillfredsställande möjligheter att inom ramen för gällande lagstiftning vidta särskilda åtgärder för att underlätta situationen för den synskadade.

I likhet med rikspolisstyrelsen finner utskottet att en särreglering inte är påkallad i de säkerligen sällan förekommande fall då en svårt synskadad person tas om hand av polisen. Anledning kan dock finnas att uppmärksamma frågan i samband med den närmare genomgång av regelsystemet i fråga om polisens befogenheter som torde aktualiseras av polisutredningens betänkande (SOU 1979:6) Polisen.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen.

Utskottet godkänner regeringens medelsberäkning under förevarande punkt.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *medelsberäkningen* med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 4) till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 2 883 632 000 kr., varav 663 235 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
2. att riksdagen beträffande *narkotikarotlar* avslår motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 2),
3. att riksdagen beträffande *medborgarvittnen* avslår motionen 1978/79:351,
4. att riksdagen beträffande *förhör med barn* avslår motionen 1978/79:851,
5. att riksdagen beträffande *rekryteringen till tjänster för bekämpande av den ekonomiska och den organiserade brottsligheten* avslår motionen 1978/79:1189 i denna del (yrkande 1),
6. att riksdagen beträffande *åtgärder mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten* avslår motionerna 1978/79:850 och 1978/79:1192,
7. att riksdagen beträffande *behandlingen av synskadade* avslår motionen 1978/79:583.

6. **Lokala polisorganisationen: Utrustning.** Regeringen har under punkten B 7 (s. 45 och 46) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 22 635 000 kr., varav 4 436 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Motioner

I motionen 1978/79:350 av Sven-Gösta Signell m. fl. (s) hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen framhålls om behovet av för allmänheten tillgängliga telefoner vid polisstationer som saknar dygnetruntservice.

I motionen 1978/79:1169 av Gösta Bohman m. fl. (m) hemställs såvitt nu är i fråga att riksdagen beslutar att till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 23 635 000 kr., varav 2 641 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen (yrkande 5).

Utskottet

Regeringens förslag under denna punkt innebär en ökning av anslaget från 12 197 000 kr. för innevarande budgetår till 22 635 000 kr. för budgetåret 1979/80. Av de beräknade medlen är 18 827 000 kr. avsedda för inköp av inventarier och annan utrustning till nya polislokaler.

I motionen 350 påtalas den bristande tillgången till telefoner för allmänheten vid polisstationer med begränsat öppethållande. Motionärerna uttalar att det borde vara en självklarhet att det i anslutning till polisstationer som ej är dygnetruntbevakade finns en för allmänheten tillgänglig telefon, så att den som är i behov av polishjälp utan onödigt dröjsmål kan komma i kontakt med det jourhavande poliskontoret. Denna uppfattning bör ges regeringen till känna.

I remissyttrande över motionen till utskottet *(bilaga 2)* har rikspolisstyrelsen uppgivit att antalet polisstationer i landet som icke har öppet dygnet runt f. n. uppgår till 270. Kostnaderna för att från de 270 obevakade polisstationerna anordna telefonförbindelse med reläanslutning till dygnetruntöppen polisstation skulle enligt styrelsen f. n. uppgå till ca 1 350 000 kr. Därtill kommer abonnemangsavgifter med ca 675 000 kr. per år. Enligt styrelsens uppfattning kan dessa kostnader inte stå i rimlig proportion till den frekvens av brådskande samtal som hittills erfarenhetsmässigt förekommit från orter med icke dygnetruntbevakad polisstation. En förbättrad service på området kan därför enligt rikspolisstyrelsen bäst tillgodoses om televerkets telefonhytter, där så är möjligt, placeras i närheten av polisstation som icke är öppen dygnet runt. Ett sådant arrangemang är emellertid även det kostnadskrävande: från televerket har inhämtats att de preliminära kostnaderna för 270 telefonhytter jämte drifts- och underhållskostnader torde komma att uppgå till ca 5,4 milj. kr.

Televerket har i remissyttrande *(bilaga 3)* uttalat att en undersökning visat att det vid de flesta polisstationer som har begränsat öppethållande finns telefonkiosker på kortare eller längre avstånd från polisstationen. I yttrandet framhålls vidare att man vid de obemannade polisstationerna genom

information och skyltning hänvisar till närmaste telefon. Inom televerket bör enligt yttrandet undersökas möjligheterna att anordna larmtelefoner vid de obemannade polisstationerna. Uppsättning av samtalsautomater kan vara en lösning endast om trafikunderlaget samtidigt motiverar ett dylikt arrangemang.

Utskottet delar den uppfattning varpå ifrågavarande motion grundas, nämligen att det är angeläget att allmänheten på ett enkelt sätt snabbt kan få kontakt med polisen. Som motionärerna påvisat kan vissa svårigheter föreligga härvidlag på orter som inte har dygnetruntbevakade polisstationer även om – som rikspolisstyrelsen anför – erfarenheterna visar att problemet har en begränsad räckvidd. I remissvaren till utskottet har redovisats förslag till olika åtgärder som synes ägnade att förbättra förhållandena. Inte minst kostnadsaspekten kräver emellertid ytterligare överväganden. Dessa torde utan särskilt initiativ från riksdagens sida komma till stånd genom de överläggningar mellan rikspolisstyrelsen och televerket rörande motionsspörsmålet som förutskickas i rikspolisstyrelsens remissyttrande.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen.

I motionen 1169 yrkas att anslaget skall höjas med 1 000 000 kr. i förhållande till regeringens förslag till 23 635 000 kr. Förslaget bygger på motionärernas ställningstagande till frågan om personalförstärkning inom den lokala polisorganisationen.

Under hänvisning till vad utskottet anfört ovan under punkten 5 och vad utskottet hemställt beträffande antalet polismanstjänster avstyrker utskottet bifall till motionen 1169 i nu berörd del.

Utskottet har i övrigt inte något att erinra mot regeringens förslag till medelsberäkning.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *medelsberäkningen* med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 5) till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 22 635 000 kr., varav 4 436 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
2. att riksdagen beträffande *telefoner vid obemannade polisstationer* avslår motionen 1978/79:350.

7. **Statens kriminaltekniska laboratorium. Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna B 8 och B 9 (s. 46–50) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1979/80 anvisar

1. till *Statens kriminaltekniska laboratorium* ett förslagsanslag av 11 537 000 kr..

2. till *Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg* ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 27 mars 1979

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Bertil Johansson (c), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Håkan Winberg (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Svea Wiklund (c), Carl Lidbom (s), Gunilla André (c), Ella Johnsson (c), Helge Klöver (s) och Bonnie Bernström (fp).

Reservationer

1. vid punkten 1 (Rikspolisstyrelsen)
av Bertil Lidgard (m) och Håkan Winberg (m), som beträffande *en ytterligare polisskola* anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Frågan om" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Polisskolan har f. n. normalt kapacitet för att årligen utbilda maximalt 760 polisaspiranter. De extra ordinära insatser som gjorts under innevarande budgetår och som planeras för budgetåret 1979/80 gör det möjligt att anta 800 polisaspiranter vid polisskolan. Att för framtiden fortsätta med sådana åtgärder skulle enligt utskottets mening leda till att andra värdefulla utbildningsinsatser inom polisväsendet måste stå tillbaka. Det antal polismän som kan beräknas bli examinerade från polisskolan under de närmaste åren är såsom framhålls i motionen 1169 (1108) allt för lågt för att klara av det beräknade behovet av polismän. Med hänsyn härtill bör utbildningskapaciteten inom polisväsendet ökas genom inrättande av ytterligare en polisskola. Med tanke på den tid som åtgår innan en ny polisskola kan starta sin verksamhet bör regeringen utan att avvakta den fortsatta beredningen av polisutredningens förslag inom polisutbildningens område skyndsamt ta initiativ i ämnet.

Vad utskottet med bifall till motionen 1169 i nu berörd del uttalat angående inrättande av ytterligare en polisskola bör såsom riksdagens mening ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande *ytterligare en polisskola* med bifall till motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 6) som sin mening

ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

2. vid punkten 2 (Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.)
av Bertil Lidgard (m) och Håkan Winberg (m), som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning om angelägenheten av att polishelikoptrar av säkerhetsskäl förses med stabiliseringsutrustningar. Det rådande budgetläget bör ej förhindra att medel härför beräknas i enlighet med vad som föreslagits av rikspolisstyrelsen. Utskottet tillstyrker med hänvisning till det anförda bifall till motionen 855 i nu berörd del och föreslår riksdagen att under förevarande anslagspunkt anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 220 000 kr. förhöjt reservationsanslag.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 855 i denna del (yrkande 3) till *Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 40 631 000 kr., varav 28 086 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

3. vid punkten 5 (Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader)
av Bertil Lidgard (m) och Håkan Winberg (m), som beträffande *medelsberäkningen* anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Som framgår" och slutar med "ytterligare polismanstjänster" bort ha följande lydelse.

Som framgår av departementschefens uttalande krävs inom vissa områden, exempelvis när det gäller att bekämpa narkotikabrottsligheten samt den ekonomiska och den organiserade brottsligheten, omedelbart ökade insatser. Även i övrigt måste samhällets insatser mot brottsligheten hållas på en hög nivå. Utskottet delar med hänsyn härtill departementschefens uppfattning att en förstärkning bör ske av antalet polismanstjänster. Som utskottet ovan berört vid punkten 1 är antalet vakanta polismanstjänster stort, och utskottet har till avhjälpande härav tillstyrkt att 800 aspiranter tas in vid polisskolan under budgetåret 1979/80.

De lokala polisstyrelserna har för budgetåret 1979/80 begärt 1 542 nya polismanstjänster. Rikspolisstyrelsen har föreslagit att 326 av dessa tjänster inrättas medan regeringen föreslår inrättande av 130 tjänster. Regeringens förslag framstår såsom motionärerna anför i motionen 1169 (1108) som helt otillräckligt, och antalet föreslagna polismanstjänster ligger långt under vad som bedömts erforderligt på lokal nivå. Brottslighetsutvecklingen ger enligt

utskottets mening inte anledning att avbryta den utbyggnad av polisväsendets resurser som pågått under åren 1967–1978 genom ökning av antalet polismanstjänster med i genomsnitt 325 tjänster per år. Genom ökade utbildningsinsatser bör vakanssituationen inom polisväsendet kunna bemästras även vid inrättande av ett större antal polismanstjänster än regeringen föreslår. Med hänsyn till det sagda tillstyrker utskottet bifall till motionen 1169 i nu berörd del och föreslår att riksdagen under förevarande anslag beräknar medel för inrättande av sammanlagt 300 nya polismanstjänster för budgetåret 1979/80. Anslaget bör höjas med 16 320 000 kr. i förhållande till regeringens förslag.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande *medelsberäkningen* med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 4) till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 2 899 952 000 kr., varav 667 235 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

4. vid punkten 5 (Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader) av Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Carl Lidbom (s) och Helge Klöver (s), som beträffande *åtgärder mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten* anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Stor samstämmighet" och slutar med "ifrågavarande brottsligheten" bort ha följande lydelse:

Stor samstämmighet råder om att den ifrågavarande brottsligheten utgör ett mycket allvarligt samhällsproblem, och under den senaste tiden har vissa insatser gjorts för att på olika sätt möta denna brottslighet. Inom justitieutskottets beredningsområde har vid sidan av åtgärder för resursförstärkningar, organisatoriska ändringar och närmare samverkan mellan olika myndigheter också uppmärksammats behovet av särskild utbildning för att uppdaga, utreda och lagföra dessa typer av brottslig verksamhet. Särskilda utbildningsinsatser har genomförts för poliser och åklagare; ytterligare sådana planeras för dessa personalkategorier liksom inom domstolsväsendet. Det pågår också en översyn av lagstiftningen på området inom BRÅ.

I årets budgetproposition återkommer departementschefen till frågan om åtgärder mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten, bl. a. vid behandlingen av anslagen till BRÅ (s. 26), till polisväsendet (s. 31 och s. 41–55) och till åklagarväsendet (s. 53 och 54). I anslutning till den verksamhet som bedrivs inom BRÅ uttalar departementschefen att den är mycket angelägen och bör ges hög prioritet.

För polisväsendets del förordas i propositionen ett visst tillskott av tjänster för att bekämpa den ifrågavarande brottsligheten.

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 12 med "I anslutning" och slutar på s. 15 med "och 1192" bort ha följande lydelse:

Som utskottet ovan konstaterat råder det samstämmighet om att den ekonomiska brottsligheten utgör ett allvarligt samhällsproblem. När det sedan gäller viljan att med kraft vidta åtgärder mot denna brottslighet upphör tyvärr denna enighet. Visserligen har – som utskottet också konstaterat – på senare tid vidtagits en del åtgärder, framför allt av organisatorisk art. Lagstiftningsinsatserna däremot har varit mycket begränsade alltsedan regeringsskiftet 1976. De förslag som de olika regeringarna under innevarande mandatperiod väckt tycks mera vara resultatet av ett tryck från ansvariga myndigheter, t. ex. rikspolisstyrelsen och BRÅ, än en vilja från regeringens sida att komma till rätta med den ekonomiska brottsligheten.

Detta intryck att viljan saknas belyses inte minst av vad som hänt i de frågor där färdiga förslag förelåg redan vid regeringsskiftet 1976. Utskottet vill erinra om behandlingen av frågan om införande av en generalklausul mot skatteflykt. Förslag till riksdagen har kontinuerligt ställts i utsikt men uteblivit, samtidigt som ett arbete pågått inom regeringskansliet på att uttunna förslaget så att en eventuell lagstiftning skulle bli i det närmaste verkningslös.

Ett annat exempel är konkurslagstiftningen. Här förelåg en proposition från den socialdemokratiska regeringen på hösten 1976 som syftade till att komma till rätta med de former av ekonomisk brottslighet, där s. k. fattigkonkurser ingår som ett led. Den borgerliga riksdagsmajoriteten avslog denna proposition hösten 1976. Först nu med två och ett halvt års fördröjning framläggs detta förslag på nytt men då med en ändrad organisatorisk lösning av förvaltarfrågorna som innebär att lagstiftningen inte kommer att bli effektiv.

Ett på sitt sätt än mera flagrant exempel utgör beslutet att låta de s. k. femtusenkronorsbolagen leva vidare, trots vetskapen om att dessa i stor utsträckning används i olika former av ekonomisk brottslighet.

Som framgår av motionen 850 finns det en rad åtgärder som omedelbart kan vidtas av regeringen antingen själv eller i form av förslag till riksdagen. Uppdraget till BRÅ får inte tas till intäkt för passivitet från regeringens sida när det gäller att reformera lagstiftningen och vidta andra åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten.

Enligt utskottets mening är det nödvändigt att kraftfulla insatser görs inte bara för att uppdaga utan i första hand för att förebygga ekonomisk brottslighet. Därför måste ekonomisk verksamhet organiseras och kontrolleras så att förutsättningarna för och möjligheterna att bereda sig vinning genom ohederliga och skadliga metoder försvåras. För att uppnå detta krävs åtgärder på nära nog alla samhällslivets områden. Det är därför inte meningsfullt att som föreslås i motionen 1192 begära förslag till ett särskilt

åtgärdsprogram mot den ekonomiska brottsligheten. Åtgärderna bör ingå som integrerade delar av såväl lagstiftning som organisatoriska insatser av betydelse i sammanhanget. I övrigt ligger de åtgärder som nämns i motionen 1192 väl i linje med de synpunkter som framförs i motionen 850.

Som framhålls i motionen 850 får samhället inte förlora tid i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Riksdagen måste därför enligt utskottets mening påtala den bristande vilja och de olika förhalningsmanövrer som utmärker regeringens handlande på det här området.

Vad utskottet med anledning av motionerna 850 och 1192 anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen beträffande *åtgärder mot den ekonomiska och den organiserade brottsligheten* med bifall till motionen 1978/79:850 och med anledning av motionen 1978/79:1192 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört i detta hänseende.

5. vid punkten 6 (Lokala polisorganisationen: Utrustning)
av Bertil Lidgard (m) och Håkan Winberg (m), som beträffande *medelsberäkningen* – under förutsättning av bifall till den vid punkten 5 avgivna reservationen nr 3 – anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Under hänvisning" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Under punkten 5 ovan har utskottet förordat inrättandet av ett större antal polismanstjänster än regeringen föreslagit. I följd härav bör också utrustningsanslaget räknas upp. Det ökade medelsbehovet kan i enlighet med yrkandet i motionen 1169 beräknas till 1 000 000 kr. Utskottet tillstyrker således bifall till sagda motion i nu berörd del.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande *medelsberäkningen* med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1978/79:1169 i denna del (yrkande 5) till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 23 635 000 kr., varav 2 641 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Bilaga 1

RIKSPOLISSTYRELSEN

YTTRANDE
1979-02-22

Riksdagens justitieutskott

Motion 1978/79:583 om behandlingen av synskadad som grips av polis

Rikspolisstyrelsen får såsom yttrande över rubricerade motion anföra följande.

I sin verksamhet för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och för att fullgöra vad som ankommer på polisen enligt särskilda bestämmelser är polisen inte sällan tvungen att beröva personer deras frihet. Polisen har rätt och skyldighet att när skäl därtill uppstått gripa för brott misstänkt person. Gripande sker också för att verkställa häktning och anhållande. Likaså åligger polisen att under givna förutsättningar omhänderta berusade personer, personer som uppträder ordningsstörande och personer som befaras begå brottslig gärning eller fortsätta sådan liksom personer som faller under vårdlagarna eller tas i förvar enligt utlänningslagen osv.

Flertalet av gripna, omhändertagna eller förvarstagna personer kvarhålls på polisstationerna med kortare eller längre varaktighet. De förvaras i för skilda ändamål inrättade polisarrester eller i andra lokaler. De representerar båda könen, skilda ålderskategorier och varierande hälsotillstånd. Inget tillgängligt statistiskt material visar i vilken omfattning svårt synskadade personer berövats friheten och tagits in på polisstation. Erfarenheterna talar emellertid för att det är sällsynt förekommande.

Behandlingen av personer som berövats friheten och som kvarhålls hos polisen regleras i olika författningar. I anslutning till sådana har rikspolisstyrelsen i viss omfattning meddelat föreskrifter och anvisningar för polisen. Bestämmelser för polismans personliga uppträdande under tjänsteutövning och för vad polisman har att iaktta vid verkställande av tjänsteåtgärd finns i polisinstruktionen (1972:511) (PI).

Lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m. fl. (HL) och förordningen (1976:376) om behandling av häktade och anhållna m. fl. (HF) gäller bl. a. ifråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott eller av annan anledning, den som har anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott och den som intagits i polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt. Lagstiftningen gäller dessutom i tillämpliga delar beträffande den som i annat fall tages i förvar i polisarrest om ej annat är särskilt föreskrivet i lag eller annan författning. Vid tillämpningen i sistnämnda avseende skall särskilt beaktas anledningen till förvarstagandet och varaktigheten av detta.

Rikspolisstyrelsen har meddelat anvisningar för tillämpningen av lagstiftningen ifråga (FAP 102-1).

Enligt huvudregeln i 1 § HL får den intagne inte underkastas mera omfattande inskränkningar i sin frihet än som påkallats av ändamålet med frihetsberövandet. Vid behandlingen skall hänsyn tas till den intagnes hälsotillstånd (4 § HL). Lagstiftningen ger vidare för behandling av intagen bestämmelser om bl. a. läkarundersökning och sjukhusvård (4 § HL) samt om rätten att underrätta närstående (12 § HF). Bestämmelser ges också om kurativt och socialt stöd (3 § HF), om arbete och sysselsättning (5 § HL), om kontakt med omvärlden genom tidningar, radio, brevväxling, besök och telefonsamtal (6, 9, 11 och 12 §§ HL) samt om innehav av pengar och annan personlig egendom (7 § HL).

Lagstiftningen har ingen särreglering för förvarstaganden av kortare varaktighet. Den eller dess förarbeten uppmärksammar ej heller andra tillstånd än sjukdom, såsom svårare synskador eller andra handikapp.

Lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. (LOB) reglerar förutsättningarna för omhändertagande på grund av berusning (1 §) och ger i övrigt bl. a. särskilda bestämmelser för behandling av omhändertagna berusade personer. Rikspolisstyrelsen har meddelat föreskrifter för tillämpningen av lagen (B-002-5109-76).

Enligt 2 § LOB skall vid omhändertagande tillses att åtgärden ej orsakar den omhändertagne större olägenhet än som är oundviklig med hänsyn till åtgärdens syfte eller väcker onödig uppmärksamhet. Om det behövs med hänsyn till den omhändertagnes tillstånd, skall han så snart det kan ske underkastas läkarundersökning (3 §). Skall omhändertagen efter sådan läkarundersökning inte föras till sjukhus eller kvarstanna där för vård, får han kvarhållas hos polisen om annan vård ej kan beredas honom (4 §). Omhändertagen som förvaras hos polisen skall fortlöpande underkastas tillsyn. Skulle hans tillstånd ge anledning till det, skall han föras till sjukhus eller läkare tillkallas så snart det kan ske (6 §). Omhändertagen skall friges så snart det kan ske utan men för honom själv och anledning till omhändertagande ej längre föreligger. Frigivandet skall dock alltid äga rum inom åtta timmar från omhändertagandet, om det ej uppenbarligen är förenligt med den omhändertagnes eget intresse att få kvarstanna kortare tid därutöver (7 § 3 st).

Rikspolisstyrelsen föreskriver i anslutning till 2 § LOB att 7 och 16 §§ PI särskilt skall beaktas. I samråd med socialstyrelsen ges föreskrifter om när läkarundersökning av omhändertagen skall ske och vidare lämnas i anslutning härtill särskilda anvisningar om hur man känner igen och bör handla vid vissa akuta tillstånd och vissa sjukdomar. I anslutning till 4 § LOB anger föreskrifterna att omhändertagen får förvaras i polisarrest om annan vård inte kan beredas honom. Föreskrifterna ålägger emellertid polisstyrelserna att beakta möjligheterna till alternativ vård som kan finnas inom nykterhets- och sjukvårdens ram och vidta åtgärder härför. Likaså skall beaktas möjligheterna till vård utanför polisstationerna genom överlämnande av den omhändertagne till anhörig.

För berusad som förvaras i polisarrest är noggrann tillsyn föreskriven. Ifråga om kraftigt berusade bör tillsynen ske med föreskrivet visst kortare tidsintervall. I övrigt skall tillsynen ske fortlöpande och i den omfattning som bedöms nödvändig. Iakttagelser beträffande den omhändertagnes tillstånd skall också göras fortlöpande och dokumenteras.

Lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande (LTO) anger befogenheterna för polisman att omhänderta personer i vissa fall, bl. a. i avbidan på polisstyrelses beslut om omhändertagande enligt särskilda bestämmelser i vårdlagarna eller om förvarstagande enligt utlänningslagen (1 §) eller när det är nödvändigt för att upprätthålla allmän ordning eller också när det fordras för att avvärja straffbelagd gärning (3 §). Vidare innehåller lagen bl. a. särskilda bestämmelser om behandlingen av personer som omhändertagits enligt lagen. Rikspolisstyrelsen har meddelat föreskrifter för tillämpningen (FAP 001-1).

Enligt 4 § LTO skall vid omhändertagande tillses att åtgärden ej orsakar den omhändertagne större olägenhet än som är oundviklig med hänsyn till åtgärdens syfte eller väcker onödig uppmärksamhet. Den som omhändertagits enligt 3 § skall efter förhör och viss utredning friges så snart anledning föreligger att den omhändertagne ej längre kommer att utgöra omedelbar fara för allmän ordning och säkerhet, dock senast inom sex timmar efter omhändertagandet (8 §). Den som omhändertagits enligt LTO får ej underkastas annan inskränkning i sin frihet än som påkallas av ändamålet med omhändertagandet, ordningen på förvaringsplatsen eller allmän säkerhet (9 §).

I anslutning till 4 § LTO föreskriver rikspolisstyrelsen att 7 och 16 §§ PI särskilt skall beaktas. I föreskrifterna till 8 § fastställs den grundläggande betydelsen av att omhändertagen inte kvarhålls längre än som är nödvändigt och åläggs vederbörande befäl en fortlöpande bedömning av förutsättningarna för frigivning. För förvaringen av omhändertagen föreskrivs att omhändertagen normalt inte skall insättas i polisarrest men att han är skyldig att uppehålla sig på anvisad plats på polisstationen samt rätta sig efter föreskrifter som meddelas för ordningen och säkerheten på förvaringsplatsen. Friheten får dock inskränkas genom förvaring i polisarrest om den omhändertagne inte respekterar meddelade föreskrifter eller uppträder störande eller visar tecken på att vilja avvika eller också om tillräcklig övervakningspersonal inte finns tillgänglig. Barn under 15 år får inte förvaras i polisarrest. Person under 18 år eller person som lider av psykisk sjukdom eller annan ohälsa får förvaras i polisarrest endast om synnerliga skäl kan åberopas.

I 7 § PI stadgas att polisman i sin tjänsteutövning skall uppträda på ett sätt som inger förtroende och aktning. Han skall uppträda hövligt, hänsynsfullt och med fasthet samt vinnlägga sig om självbehärskning och undvika vad som kan uppfattas om utslag av oginhet och småaktighet.

Stadgandet är en allmän vägledning för polismans personliga uppträdande i sin tjänsteutövning. Det ålägger honom ett rättrådigt och opartiskt handlande

och att visa hövlighet, takt och hänsyn i umgänget med allmänheten. Det ålägger honom också att vinnlägga sig om lugn, självbehärskning och gott omdöme. Stadgandet inrymmer självfallet skyldighet för polisman att vid ingripande mot svårt synskadade eller personer med andra handikapp visa de hänsyn som är föranledda därav. Någon rätt att avstå från ett påkallat ingripande torde dock inte kunna härledas från detta.

Enligt 16 § PI får polisman för att verkställa tjänsteåtgärd inte använda strängare medel än förhållandena kräver. Detta stadgande uttrycker en minsta ingreppets princip som gäller för all offentlig maktutövning.

Under hand har inhämtats att kriminalvårdsstyrelsen inte meddelat särbestämmelser för behandling av svårt synskadad person som intagits i kriminalvårdsanstalt.

Visserligen saknas särreglering för behandling av svårt synskadad person som berövats friheten och förvaras på polisstation. Detta betyder emellertid inte att det inte finns behandlingsbestämmelser för sådant fall. Tvärtemot är det såsom framgår av det föregående sörjt för en generell reglering genom en modern och ganska omfattande lagstiftning. För tillämpningen av denna har meddelats särskilda föreskrifter och anvisningar för polisen.

Häkteslagen och förordningen till denna, som är av betydelse främst vid frihetsberövanden av något längre varaktighet, har ett inte ringa antal bestämmelser vars ändamål är att underlätta ett frihetsberövande och motverka skadliga verkningar av det. Inget talar mot att denna reglering också är ändamålsenlig vid behanling av svårt synskadade. LOB syftar på sikt till vård av berusade inom nykterhets- och sjukvårdens ram utanför polisstationerna. Såsom det nu är kvarhålls emellertid det alldeles övervägande antalet på polisstationerna. Påpekas bör dock att möjligheter finns i vissa fall att överlämna den omhändertagne till anhörig för att vårdas i sin bostad. Beträffande omhändertaganden enligt LTO är främst att beakta att förvaring i polisarrest normalt inte skall ske utan skall omhändertagen endast hållas under uppsikt under förvaringen på polisstationen.

Enligt rikspolisstyrelsens uppfattning är en svårt synskadads problem i samband med frihetsberövande i mångt och mycket förbundet med själva synskadan. Det ligger i sakens natur att ett sådant problem kan elimineras endast genom att den synskadade får den hjälp som behövs. Polisen har en självklar skyldighet att lämna den hjälpen. Skulle i något av de säkerligen sällsynta fall då en svårt synskadad blir föremål för frihetsberövande föreligga andra problem för honom bör det inom ramen för gällande lagstiftning och polisens åliggande finnas tillfredsställande möjligheter att vidtaga åtgärder för att underlätta dem. Rikspolisstyrelsen anser således att en särreglering av behandling av svårt synskadad inte torde vara påkallad.

Med hänsyn till vad som ovan anförts avstyrker rikspolisstyrelsen motionen.

I handläggningen av detta ärende har deltagit överdirektören L Printz, byråchefen R Johannesson, polisintendenten R Asplund och tf polisintendenten O Nilsson, den sistnämnde föredragande.

RIKSPOLISSTYRELSEN

LENNART PRINTZ

/Olle Nilsson

Bilaga 2

RIKSPOLISSTYRELSEN

1979-03-01

Riksdagens justitieutskott

Yttrande över motion 1978/79:350 av Sven-Gösta Signell m. fl. om telefoner för allmänheten vid polisstationer med begränsat öppethållande

Med anledning av ovannämnda motion får rikspolisstyrelsen anföra följande.

Erfarenheterna från tiden efter polisväsendets förstatligande visar att några svårigheter för allmänheten att snabbt få kontakt med polisen sällan förekommer. Tillkallande av polishjälp i brådskande fall sker så gott som alltid genom telefonering antingen från den hjälpbehövandes bostad eller genom förmedling av grannar. Ibland sker alarmering via 90 000-numret. Allmänhetens möjligheter att på snabbast möjliga sätt nå förbindelse med polispersonal måste emellertid ständigt när så är befogat omprövas. Kravet på en hög utryckningsberedskap och service måste då vägas mot kostnaderna. F. n. uppgår antalet polisstationer i landet som icke har öppet dygnet runt till 270 (5 polisdistrikt, 197 lokalvaktområden, 35 arbetsgrupper samt 32 polisposteringar). Kostnaderna för att från dessa polisstationer anordna telefonförbindelse till dygnet runt-öppen polisstation skulle f. n. med reläanslutning uppgå till ca 1 350 000 kr. (4 000 kr. + 600 kr. i installation = 270 x 5 000 = 1 350 000). Därtill kommer abonnemangsavgifter med ca 675 000 kr. per år (ca 150 kr./år för apparat samt ca 500 kr.–750 kr. per kvartal för ledning = 270 x 2 500 kr. = 675 500 kr.).

Enligt styrelsens uppfattning kan dessa kostnader icke stå i rimlig proportion till den frekvens av brådskande samtal som hittills erfarenhetsmässigt förekommit från orter med icke dygnet runt bemannad polisstation. En förbättrad samhällsservice på området kan därför bäst tillgodoses om televerkets telefonhytter, där så är möjligt, placeras i närheten av polisstation som icke är öppen dygnet runt. Ett sådant arrangemang är emellertid även det kostnadskrävande. Från televerket har nämligen inhämtats att de preliminära kostnaderna för 270 telefonhytter jämte drifts- och underhållskostnader torde komma att uppgå till ca 5 400 000 kr.

Frågan om polisens samhällsservice är inom styrelsen ständigt föremål för överväganden. En förbättrad telefonservice måste emellertid ske på sikt utan att andra mera angelägna arbetsuppgifter blir eftersatta samt slutligen avgöras med hänsyn till den medelstilldelning polisväsendet erhåller. Med hänsyn härtill bör överläggningar mellan rikspolisstyrelsen och televerket ske i den av motionärerna upptagna frågan.

I handläggningen av detta ärende har förutom undertecknad, överdirektören Lennart Printz, deltagit byråchefen Seppo Wuori och tf avdelningsdirektören Bengt Åke Jonsson, föredragande.

RIKSPOLISSTYRELSEN

LENNART PRINTZ

/Bengt Å. Jonsson

Bilaga 3

TELEVERKETS CENTRALFÖRVALTNING

1979-01-30

Riksdagens Justitieutskott

Telefoner för allmänheten vid polisstationer med begränsat öppethållande

Med anledning av motion 1978/79:350 av Sven-Gösta Signell m. fl. om telefoner för allmänheten vid polisstationer med begränsat öppethållande avger televerket följande yttrande.

Vi har genom förfrågan till samtliga lokala förvaltningar inhämtat information om vilka möjligheter som i dag står till buds för hjälpsökande vid obemannade polisstationer att via telefon påkalla polisiär hjälp. Det har visat sig att det vid de flesta polisstationer som har begränsat öppethållande finns telefonkiosker på kortare eller längre avstånd från polisstationen. Teleområdena har i sina yttranden föreslagit att man vid de polisstationer som har begränsat öppethållande på lämpligt sätt informerar den hjälpsökande om var närmaste telefoneringsmöjlighet finns. Resp. teleområden är också beredda att bistå med uppgift om var samtalsautomater finns.

Televerkets telefonkiosker och samtalsautomater är tyvärr utsatta för skadegörelse. Med hänsyn härtill har man föreslagit att polisen borde sätta upp speciella larmtelefoner som kan sätta den hjälpsökande i kontakt med närmaste överordnade polisstation. Televerkets Larmdivision har vid överläggningar med Rikspolisstyrelsen diskuterat en sådan möjlighet.

Från televerkets sida vill vi sålunda framhålla vikten av att man vid de obemannade polisstationerna i första hand genom information/skyltning hänvisar till närmaste telefon. I samarbete med Larmdivisionen bör också undersökas möjligheten att anordna larmtelefoner vid de obemannade polisstationerna. Uppsättning av samtalsautomater för att lösa larmfrågan kan vara en lösning endast om trafikunderlaget samtidigt motiverar dylikt arrangemang.

B SUNESSON

GOTAB 61813 Stockholm 1979